

ПЕДАГОГІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ У ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ

Івашенко А. В.

У статті розглядаються особливості педагогічного моделювання, виділена і охарактеризована технологія побудови моделі, котра формує готовність майбутніх учителів до творчої самореалізації в позааудиторній роботі.

Об'єктом моделювання стають освітні процеси, котрі розвиваються з урахуванням узагальнення практики роботи, врахування потреб і проблем вивчення педагогічних явищ та процесів на основі спрощеного їх образу – моделі при створенні моделі особливе значення має технологія її побудови.

Не зважаючи на те, що кількість етапів побудови моделі у різних учених якісно відрізняється – послідовність моделювання передбачає:

1) визначення конкретних завдань моделювання, виділення основних факторів впливу на досліджуваний об'єкт, основних підходів та принципів досягнення цілей;

2) виявлення функціональних характеристик всіх компонентів моделі установлених між ними різноманітних зв'язків;

3) вибір траєкторії процесу розвитку моделі (встановлення педагогічних умов);

4) перенос результатів дослідження на оригінал, перевірка результатів дослідження.

Як концептуальне положення прийнято, що «творча самореалізація майбутніх вчителів» – це цілеспрямований процес максимального розкриття творчих здібностей студентів у професійній діяльності, який є складовою життєвої компетентності. Поняття «готовність до творчої самореалізації майбутнього вчителя» розглядається нами як інтегративну якість, процес реалізації особистістю сутнісних сил, включають особистісно-професійні цінності і потреби педагогічного саморозвитку, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здібності

до творчості і рефлексії. Дефеніція «поза аудиторна робота» була визначена в результаті дослідження як складова цілісність системи професійної підготовки студентів, особлива форма організації студентського життя поза розкладу занять у вищій школі на принципах зацікавленості і добровільності, що створює умови для особистого розвитку та творчої самореалізації майбутніх спеціалістів.

Таким чином, педагогічне моделювання є тим концептуальним підходом, котрий створює основу для модернізації теоретичних основ педагогіки, а в даному випадку допомагає у вивченні готовності майбутніх вчителів до творчої самореалізації в позааудиторній роботі.

Ключові слова: педагогіка, позааудиторна робота, самореалізація, модель, педагогічне моделювання, майбутні вчителі, самоактуалізація.

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ФОРМИРОВАНИЯ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К ТВОРЧЕСКОЙ САМОРЕАЛИЗАЦИИ ВНЕАУДИТОРНОЙ РАБОТЫ

Ивашенко А. В.

В данной статье рассматриваются аспекты влияния внеаудиторной работы на процесс самоактуализации будущих педагогов, особенности педагогического моделирования. Выделена и охарактеризована технология построения модели, формирующей готовность будущих учителей к творческой самореализации во внеаудиторной работе.

Объектом моделирования становятся образовательные процессы, которые развиваются на основе обобщения практики работы, с учетом потребностей и проблем изучения педагогических явлений и процессов на основе упрощенного их образа – модели. При создании модели особое значение имеет технология ее построения.

Несмотря на то, что количество этапов построения модели в разных ученых качественно отличается – последовательность моделирования предусматривает:

1) определение конкретных задач моделирования, выделение основных факторов влияния на исследуемый объект, основных подходов и принципов достижения целей;

2) выявление функциональных характеристик всех компонентов модели установления между ними различных связей;

3) выбор траектории процесса развития модели (установление педагогических условий);

4) перенос результатов исследования на оригинал, проверка результатов исследования.

Как концептуальное положение принято, что «творческая самореализация будущих учителей» - это целенаправленный процесс максимального раскрытия творческих способностей студентов в профессиональной деятельности, который является составной жизненной компетентности. Понятие «готовность к творческой самореализации будущего учителя» рассматривается нами как интегративное качество, процесс реализации личностью сущностных сил, включают личностно-профессиональные ценности и потребности педагогического саморазвития, владение эффективными способами и средствами достижения педагогических целей, способности к творчеству и рефлексии. Дефиниция «внеаудиторная работа» была определена в результате исследования как составная целостность системы профессиональной подготовки студентов, особая форма организации студенческой жизни вне расписания занятий в высшей школе на принципах заинтересованности и добровольности, что создает условия для личностного развития и творческой самореализации будущих специалистов.

Таким образом, педагогическое моделирование является тем концептуальным подходом, который создает основу для модернизации теоретических основ педагогики, а в данном случае помогает в изучении готовности будущих учителей к творческой самореализации во внеаудиторной работе.

Ключевые слова: педагогика, внеаудиторная работа, самореализация, модель, педагогическое моделирование, будущие учителя, самоактуализация.

**PEDAGOGICAL MODELING OF FORMATION OF
FUTURE TEACHERS' READINESS TO THE CREATIVE
SELF-REALIZATION
IN THE EXTRACURRICULAR WORK**

Ivashchenko A. V.

The article deals with the peculiarities of pedagogical modeling, the technology of constructing a model that shapes the readiness of future teachers for creative self-realization in extracurricular work is highlighted and characterized.

The object of modeling are educational processes, which develop in the light of the generalization of practice, taking into account the needs and problems of studying pedagogical phenomena and processes based on their simplified image - the model when creating a model is of particular importance technology of its construction.

Despite the fact that the number of stages of constructing a model in different scientists is qualitatively different – the sequence of simulation implies:

- 1) definition of specific tasks of modeling, allocation of the main factors of influence on the object under study, main approaches and principles of achievement of goals;*
- 2) identification of the functional characteristics of all components of the model of the various relationships established between them;*
- 3) choice of the trajectory of the model development process (establishment of pedagogical conditions);*
- 4) transfer of research results to the original, examination of research results.*

As a conceptual provision it is assumed that «creative self-realization of future teachers» is a purposeful process of maximizing the disclosure of students' creative abilities in professional activity, which is a component of life competence. The concept of «readiness for creative self-realization of the future teacher» is considered by us as an integrative quality, the process of realizing the personality of the essential forces, includes personal and professional values and the needs of pedagogical self-development, the possession of effective means and means of achieving pedagogical goals, the ability to creativity and reflection. Definition «extracurricular

work» was determined as a result of the study as a component of the integrity of the system of professional training of students, a special form of organization of student life out of the classes schedule in higher school on the principles of interest and voluntariness, which creates conditions for personal development and creative self-realization of future specialists.

Thus, pedagogical modeling is the conceptual approach that creates the basis for the modernization of the theoretical foundations of pedagogy, and in this case helps in studying the readiness of future teachers for creative self-realization in extracurricular work.

Keywords: *pedagogy, extracurricular work, self-realization, model, pedagogical modeling, future teachers, self-actualization.*

Постановка проблеми. Сьогодні моделювання відноситься до універсальних методів, які застосовуються як на емпіричному так і на теоретичному рівнях дослідження. За словами Ю. Бабанського, моделювання допомагає систематизувати знання про досліджуване явище або процес, показує шляхи до більш цілісного опису, визначає зв'язки між компонентами, відкриває можливості для створення більш цілісної класифікації. Моделювання не тільки робить більш наглядним, але і більш глибоким по своїй суті досліджуваний процес.

Аналіз останніх досліджень. Серед учених, які займаються теоретичними основами педагогічного моделювання та його практичного втілення, слід відмітити І. Акуленко, Л. Вишнікіну, С. Касярум, Л. Кондратову, В. Маслоу, І. Матросову, І. Теплицького, Н. Яковлеву та інші.

Метою статті є розгляд особливостей педагогічного моделювання та технологія побудови моделі в процесі формування готовності майбутніх учителів до творчої самореалізації в позааудиторній роботі.

Виклад основного матеріалу. У сучасній психолого-педагогічній літературі частіше педагогічне моделювання визначається як штучно створений зразок, спеціальна знаково-символічна форма, яка використовується для відображення і відтворення в більш простому вигляді структури

багатофакторного явища, безпосереднє вивчення якої дає нові відомості про об'єкт дослідження (Л. Вишнікіна [3]); форма досліджуваної діяльності, коли з метою отримання відомостей про об'єкт експерименту досліджується не один об'єкт, а його спрощений образ – модель (Теплицький)[10]; як відображення характеристик існуючої педагогічної системи в спеціально створеному об'єкті, який називається педагогічною моделлю (Н.Яковлева[12]).

І. Акуленко, узагальнює основні положення про використання метода моделювання в педагогічних дослідженнях, підкреслює, що педагогічне моделювання являється тим концептуальним підходом, котрий створює основу для модернізації теоретичних основ педагогіки. Цей метод робить можливим побудову нового теоретичного педагогічного знання на основі синтезу методів різних наук і адекватно описує відомі педагогічні явища в умовах невизначеності, цілісності і повноти [1, с. 294].

Таким чином, об'єктом моделювання стають освітні процеси, які розвиваються з урахуванням узагальнення практики роботи, урахуванням потреб і проблем вивчення педагогічних явищ і процесів на основі спрощеного їх образу – моделі. Т. Іванова відзначає умовне поділення моделей на три види: *фізичні* (мають природу, подібну до оригіналу); *матеріально-математичні* (їх фізична природа відрізняється від прототипу, але можливий математичний опис поведінки оригіналу); *логіко-семіотичні* (конструюються із спеціальних знаків, символів і структурних схем). Автор підкреслює, що між названими типами моделей відсутні чіткі кордони і педагогічні моделі, в основному, входять у другу та третю групи перерахованих видів [4, с. 84].

Орієнтація сучасної освіти на людину – спеціаліста, його звернення до гуманістичних ідей, викликало підвищений інтерес вчених до побудови різних моделей навчання, спрямованих на розвиток сутнісних сил людини. Моделювання процесу творчої самореалізації студентів знайшло відображення у працях М. Берестенікової, А. Мілініс, С. Усової та інших.

Для нашого дослідження особливо актуальні роботи вчених відносно технологій моделювання. Так, І. Матросова наводить наступні етапи створення моделі, а саме: визначення цілі і конкретних завдань моделювання, збір, систематизація і обробка інформації, відносні до сформульованих завдань; виділення основних факторів; побудова моделі відповідно до завдань; перетворення моделі відповідно до соціально-педагогічних умов і виділених факторів; відбір оптимальних варіантів отриманих результатів; розробка комплексу рекомендацій для зміни досліджуваного об'єкту [8, с.126]. С. Касярум виділяє шість етапів при створенні моделі: постановка завдань і визначення властивостей досліджуваного оригіналу; констатація ускладнень або неможливості досліджування оригіналу в природному вигляді; вибір моделі, яка досить добре фіксує істотні властивості оригіналу і досить легко піддається дослідженню; дослідження моделі відповідно до поставленого завдання; перенос результатів дослідження на оригінал; перевірка цих результатів [5, с.52]. За Н. Лагусевою, Л. Гагаріною, К. Кадетовою, розробка механізмів функціонування моделі проходить в три етапи: виявлення функціональних характеристик всіх компонентів моделі (зміст, організація, особливості організації діяльності студентів у нових умовах); вибір оптимального рішення для досягнення мети (ступінь самостійності студентів, характер їх діяльності, характер використовуваних методів навчання, види занять); вибір траєкторії процесу розвитку моделі (в першу чергу, вибір умов, сприяючих творчій самореалізації студентів) [7, с. 125]. Отже, кількість етапів побудови моделі в різних учених якісно відрізняється, хоча послідовність моделювання передбачає:

- 1) визначення конкретних завдань моделювання, виділення основних факторів впливу на досліджуваний об'єкт, основних підходів та принципів досягнення цілей;
- 2) виявлення функціональних характеристик всіх компонентів моделі установлених між ними різноманітних зв'язків;
- 3) вибір траєкторії процесу розвитку моделі (встановлення педагогічних умов);
- 4) перенос результатів дослідження на оригінал, перевірка результатів дослідження.

Згідно з певною технологією моделювання була спроектована модель формування готовності майбутніх вчителів до творчої самореалізації поза аудиторної роботи).

Першим етапом моделі формування готовності майбутніх вчителів до творчої самореалізації поза аудиторної роботи стало формулювання головної ідеї та її конкретизації. У процесі дослідження виділені такі завдання: визначити складові поза аудиторної роботи та педагогічні умови формування готовності майбутніх соціальних вчителів до творчої самореалізації в поза аудиторній роботі; обґрунтувати форми та методи реалізації педагогічних умов; з'ясувати рівні готовності майбутніх вчителів до творчої самореалізації.

Основним акцентом нашої моделі стала система теоретичних поглядів на поняття «творча самореалізація», «готовність до творчої самореалізації», «поза урочна робота університету», визначення складових творчої самореалізації майбутніх педагогів, факторів, які впливають на процес її формування; виділення методологічних підходів і принципів формування готовності майбутніх вчителів до творчої самореалізації в поза аудиторній роботі.

Як концептуальне положення прийнято, що «творча самореалізація майбутніх вчителів» – це цілеспрямований процес максимального розкриття творчих здібностей студентів у професійній діяльності, який є складовою життєвої компетентності. Поняття «готовність до творчої самореалізації майбутнього вчителя» розглядається нами як інтегративна якість, процес реалізації особистістю сутнісних сил, включають особистісно-професійні цінності і потреби педагогічного саморозвитку, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здібності до творчості і рефлексії. Дефеніція «поза аудиторна робота» була визначена в результаті дослідження як складова цілісність системи професійної підготовки студентів, особлива форма організації студентського життя поза розкладу занять у вищій школі на принципах зацікавленості і добровільності, що створює умови для особистого розвитку та творчої самореалізації майбутніх спеціалістів.

Об'єднання в єдине ціле двох останніх понять дало можливість у процесі дослідження дати авторське тлумачення поняття «готовність до творчої самореалізації майбутнього вчителя в поза аудиторній роботі» як інтегративної якості, яка формується в процесі реалізації особистістю сутнісних сил на принципах зацікавленості і добровільності із використанням різних форм і методів організації студентського життя поза розкладом занять у вищій школі і включає розвиток особистісно-професійних цінностей, самоактуалізації, здібності до творчості та рефлексії, прагнення до самовираження і саморозвитку.

Самореалізація особистості складається із самоактуалізації (усвідомленого визначення індивідом цілі життєдіяльності), самопізнання (самоспостереження, самоаналіз, самооцінка та самоконтроль), саморозвитку як самостійного накопичення теоретико-практичного досвіду (самоосвіти) і формування нових особистісних якостей (самовиховання), які у своїй інтеграційній формі виступають у формі «Я-концепції». На формування готовності до творчої самореалізації впливають два види факторів: особистісні, що залежать від майбутнього педагога (*ціннісні орієнтації, гнучкість мислення, творчі здібності та ін.*) та ситуативні, що залежать від соціуму і факторів організації позааудиторної роботи (*залучення студентів до позааудиторної роботи, можливість проявити себе в різноманітних видах позааудиторної роботи, стимулювання творчої активності студентів, вплив засобів масової інформації та ін.*).

У сучасній педагогічній літературі побудова моделі творчої самореалізації студентів здійснюється на основі таких методичних підходів: акмеологічний (Я. Чаплак [11]), суб'єктно-орієнтований (А. Малинис [9]), функціонально-стильовий (С. Кудінов [6]) та ін. На нашу думку, ґрунтуючись на ідеях особистісно-акмеологічного, креативного і системного підходів як методології, модель формування готовності майбутніх вчителів до творчої самореалізації надасть студентам можливість розвивати творчі здібності, набуті знання і вміння в процесі позааудиторної роботи, які стануть особистісно-значимими і необхідними в процесі їхньої майбутньої професійної діяльності.

Відповідно виділеним методичним підходам у нашому дослідженні визначенні принципи формування готовності до творчої самореалізації майбутніх вчителів у позааудиторній роботі, а саме: науковості підходів у визначенні цілей і задач позааудиторної роботи; демократичності і орієнтації на співпрацю у взаємодії студентів, адміністрації, студентського самоврядування; активності й самодіяльності кожних з учасників позааудиторної роботи: добровільності залучення студентів до позааудиторної роботи; гнучкості й варіативності у пошуку нових форм та інноваційних методів позааудиторної роботи; єдності теорії і практики як форми збереження і примноження життєвого досвіду в процесі позааудиторної діяльності.

Другий етап побудови моделі формування готовності майбутніх вчителів до творчої самореалізації в позааудиторній роботі університету передбачав виявлення функціональних характеристик усіх компонентів і встановлення між ними різноманітних взаємозв'язків.

У нашому дослідженні, опираючись на роботи Ж. Воронцової, А. Зайцевої, К. Коданєвої, Г. Тенюкової, С. Максименко, В. Осьодло, Є. Пихоти, С. Сисоєвої, Г. Троцького виокремлено наступні компоненти (*мотиваційно-орієнтаційний, змістово-операційний, особистісно-рефлексивний*) і критерії готовності майбутніх вчителів до творчої самореалізації: *ціннісно-мотиваційний критерій* – характер цілей, мотивів, ціннісних орієнтацій респондентів; *діяльнісно-творчий критерій* як уміння творчо вирішувати різноманітні завдання, ступінь реалізації творчого потенціалу особистості й *суб'єктно-особистісний критерій* – рівень розвитку суб'єктивних якостей особистості. Критерії і компоненти готовності майбутніх вчителів до творчої самореалізації співвідносяться між собою, а саме: ціннісно-мотиваційний критерій відповідає мотиваційно-орієнтаційному компоненту; діяльнісно-творчий критерій дозволяє оцінити сформованість змістово-операційного компонента; а суб'єктно-особистісний критерій – особистісно-рефлексивного компонента творчої самореалізації. На основі виділених критерій у структурних компонентах досліджуваного

феномену виокремленні наступні показники: мотиваційно-орієнтаційний компонент (*потреба в успіху в різних видах позааудиторної діяльності, уміння ставити цілі й пріоритети, емоційна направленість*) змістово-операційний компонент (*сукупність знань, необхідних для здійснення творчої самореалізації, ступінь виявлення творчого потенціалу особистості в позааудиторній діяльності*); особистісно-рефлексивний компонент (*креативність, рефлексивність*).

Аналіз сучасних наукових робіт (Д. Боков, В. Коваль, Н. Мартинова, Г. Овчаренко, Л. Петриченко, Н. Скрипник та ін.) дозволили виявити наступні складові позааудиторної роботи в університетах: *культурно-дозвіллева діяльність за інтересами, спортивно-оздоровча діяльність, самостійна учбово-наукова діяльність, студентське самоврядування*. Враховуючи сутність й структуру позааудиторної роботи в нашому дослідженні були визначені наступні її основні функції: аксіологічна як процес формування в студентів особистісно-значущих цілей, ціннісних орієнтацій, потреб; соціалізуюча – активна діяльність студентів у соціумі; комунікативна – розвиток комунікативних здібностей і якостей у позааудиторній роботі університету; творчо-естетична – участь студентів у творчих проектах з урахуванням їх естетичних смаків та індивідуальних здібностей; оздоровча – формування здорового способу життя в позааудиторній роботі університету; інформаційно-освітній – підвищення інтелектуального рівня майбутнього вчителя в процесі самостійної учбово-наукової діяльності в позааудиторний час; розвиваюча – розвиток психологічних і професійних якостей особистості та її інтелектуальних можливостей у процесі організації позааудиторної роботи університету; управлінська – участь студентів у роботі органів студентського самоврядування, самостійне вирішення питань внутрішнього управління життєдіяльністю студентської молоді.

Третій етап побудови моделі, який передбачає формування готовності майбутніх вчителів до творчої самореалізації в позааудиторній роботі університету на основі вибору траєкторії процесу розвитку моделі, був направлений на виділення педагогічних умов і методичного супроводу

розвитку досліджуваного феномену. Під педагогічними умовами формування готовності майбутніх вчителів до творчої самореалізації в позааудиторній роботі розуміємо взаємопов'язану сукупність внутрішніх параметрів і зовнішніх характеристик функціонування досліджуваного феномену, що забезпечують високу результативність навчально-виховного процесу університету у відповідності з психолого-педагогічними критеріями оптимальності. У процесі дослідження визначенні наступні педагогічні умови, що сприяють формуванню творчої самореалізації студентів у позааудиторній роботі:

1) індивідуалізація формування творчої самореалізації майбутніх вчителів у позааудиторній роботі з орієнтацією на їх мотиваційну сферу і потреби;

2) проектування і поширення в практиці роботи стратегії формування творчої самореалізації майбутніх вчителів;

3) розкриття творчого потенціалу майбутнього вчителя в позааудиторній роботі університету, вільний вибір можливих альтернатив його творчої самореалізації;

4) розвиток творчої активності студентів у позааудиторній роботі;

5) використання досвіду творчої самореалізації, отриманого в позааудиторній роботі університету, при організації позакласної виховної роботи майбутніх вчителів з учнями;

6) використання в процесі позааудиторної діяльності комплексу вправ для розвитку рефлексивності майбутніх педагогів.

Реалізація виділених педагогічних умов передбачало використання різних форм і методів роботи. Під формами позааудиторної роботи університету розуміємо види, способи організації студентів і викладачів для спільної діяльності в позааудиторний час, а також конкретні виховні міри, розраховані на студентську аудиторію. Форми позааудиторної роботи університету за кількістю учасників розділяємо на індивідуальні, групові і масові. До масових форм позааудиторної роботи відносимо наступні: читацька конференція, тематичні вечори, зустрічі з відомими людьми, олімпіади, екскурсії, вікторини, чемпіонати тощо. Групові

форми позааудиторної роботи включають: клуби, студії, телестудії, радіостудії, творчі лабораторії, студентські асоціації та об'єднання, тематичні лекторії, тренінги, семінари тощо. До індивідуальних форм роботи можна віднести: індивідуальні заняття в клубах чи студіях, колекціонування, фото, науково-дослідницьку діяльність, заняття за інтересами з орієнтацією на розкриття творчого потенціалу майбутніх вчителів.

У дослідно-експериментальній роботі, на нашу думку, необхідно використовувати такий комплекс методів позааудиторної роботи університету: інтерактивні методи (*бесіди, ротації, тренінги, ділові і рольові ігри та ін.*); метод проектів (*виконання різноманітних проектів, особливо - творчих*); проблемні методи (*дискусії, диспути, аналіз і обговорення проблемних ситуацій на професійні теми та ін.*); методи стимулювання і мотивації (*заохочення, нагороди, подяки, критика тощо*); методи самоконтролю та самовиховання (*самооцінка, самоаналіз, самокритика тощо*). Формування в комплексі вказаних форм і методів роботи підвищують результативність позааудиторної роботи університету.

Четвертий етап розробки моделі передбачає перенесення результатів дослідження на оригінал, перевірки результатів дослідження. У процесі реалізації цього етапу на практиці визначились рівні сформованої готовності майбутніх учителів до творчої самореалізації у позааудиторній роботі університету. Відповідно до структури досліджуваного феномену було визначено наступні рівні готовності майбутніх учителів до творчої самореалізації у позааудиторній роботі.

Високий рівень готовності до творчої самореалізації в позааудиторній роботі (*креативний*) – майбутні вчителі орієнтуються на успіх у різноманітних видах позааудиторної діяльності, уміють визначати особисті цілі і пріоритети, у них яскраво виражена емоційна направленість і потреба в конкретному виді діяльності. Вони володіють глибокими, міцними і всебічними знаннями, необхідними для здійснення творчої самореалізації, їм під силу різноманітні форми творчості як реалізація значного творчого потенціалу. Студенти орієнтуються на пошук чогось нового, оригінального,

вирішують складні завдання в позааудиторній роботі університету, схильні до об'єктивного аналізу власної діяльності, її плануванню і прогнозуванню можливих наслідків. Майбутні вчителі прагнуть до творчого саморозвитку.

Середній рівень готовності до творчої самореалізації в позааудиторній роботі (*евристичний*) – майбутні вчителі не завжди орієнтуються на успіх у різних видах позааудиторної діяльності, частково вміють визначати особистісні цілі й пріоритети, їм не байдужий той чи інший вид діяльності, але емоційно не захоплює їх. Вони володіють знаннями, достатніми для здійснення творчої самореалізації, мають якості, котрі дозволяють їм творити, але у них є проблеми, котрі гальмують процеси творчості. Студенти орієнтуються на пошук чогось нового, оригінального в залежності від ситуації, вирішують конкретні завдання в позааудиторній роботі університету, схильні до об'єктивного аналізу поведінки інших людей, але не завжди адекватно оцінюють і прогнозують власну поведінку, частково прагнуть до творчого саморозвитку.

Низький рівень готовності до творчої самореалізації в позааудиторній роботі (*адаптивний*) – майбутні вчителі не орієнтуються на успіх у різних видах позааудиторної діяльності, не завжди вміють визначити особистісні цілі й пріоритети, їм майже не притаманна емоційна направленість. Знання майбутніх вчителів відносно творчої самореалізації – поверхневі, вони не до оцінюють себе, свої здібності, відсутня віра у свої сили. Студенти не орієнтуються на пошук чогось нового, проявляють консерватизм у вирішенні конкретних задач, не бажають брати участь у позааудиторній роботі університету. Вони не завжди схильні до об'єктивного аналізу власної діяльності й діяльності інших, не вміють прогнозувати й планувати свої дії, не прагнуть до творчого саморозвитку.

Висновки. Таким чином, педагогічне моделювання є тим концептуальним підходом, котрий створює основу для модернізації теоретичних основ педагогіки. Об'єктом моделювання стають освітні процеси, котрі розвиваються з урахуванням узагальнення практики роботи, врахування потреб і проблем вивчення педагогічних явищ та процесів на основі спрощеного їх образу – моделі при створенні моделі

особливе значення має технологія її побудови. Відповідно до технологій була спроектована модель готовності майбутніх вчителів до творчої самореалізації в позааудиторній роботі, котра включає – цілі, задачі, принципи, педагогічні умови, методи, рівні формування досліджуваної якості. Розроблена модель формування готовності майбутніх вчителів до творчої самореалізації в позааудиторній роботі демонструє гнучкість, мобільність конструкції, а також внутрішню злагодженість компонентів, доводить правомірність її використання на практиці.

Список використаних джерел

1. Акуленко И. А. Методические модели как объекты усвоения в процессе методической подготовки будущего учителя математики профильной школы / И.А. Акуленко // Вектор науки ТГУ. – 2013 – №1 (23). – С. 293–97.
2. Бабанский Ю. К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований / Юрий Константинович Бабанский. – М., 1982. – 220 с.
3. Вішнікіна Л. Педагогічне моделювання як засіб проектування освітніх процесів / Л. Вішнікіна // Імідж сучасного педагога. – 2008. – №7 – 8 (86 – 87). – С. 80–84.
4. Іванова Т. Модель педагогічного менеджменту викладача педагогічного профілю / Т. Іванова // Естетика і етика педагогічної дії: зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 2. – С. 82–90.
5. Кясярум С. О. Моделювання змісту навчального матеріалу / С. О. Кясярум // Педагогічний альманах: зб. наук. праць. – 2008. – №3. – С. 49–54.
6. Кудинов С. И. Функционально-стилевой подход в исследовании самореализации личности / С. И. Кудинов // Наука. Образование. Практика: сб. материалов региональной межвузовской науч.-практ. – Уфа: Восточный университет, 2007. – С. 37–41.
7. Лагусева Н. Н. Модель творческой самореализации студентов вуза в условиях перехода к двухуровневой

- системе обучения / Н. Н. Лагусева, Л. Г. Гагарина, К. А. Кадетова // Мир образования, образование в мире. – 2009. – №3. – С. 124–127.
8. Матросова И.Г. Модель поэтапного формирования технологической комплектации у студентов технологов в процессе преподавания специальных дисциплин / И. Г. Матросова // Педагогічний альманах: зб. наук. праць. – 2008 – №3. – С.124–132.
9. Милинис О. А. Проектирование педагогической системы субъектно-ориентированного подхода к развитию культуры творческой самореализации студентов-педагогов / О. А. Милинис // Сибирский педагогический журнал. – 2012. – №2. – С. 79–85.
10. Теплицкий И. О. Элементы комп'ютерного моделювання: навч. посіб. / И. О. Теплицкий – Кривий Ріг: КДПУ, 2010. – 264 с.
11. Чаплак Я. В. Формування готовності психолога-консультанта до творчої самореалізації в професійній діяльності на основі особистісно-акмеологічного підходу // Современные научные исследования и инновации. – Август 2011. – № 4 [Электронный ресурс]. URL: <http://web.snauka.ru/issues/2011/08/1514>.
12. Яковлева Н. О. Педагогическое проектирование инновационных систем: автореф. дисс. на соискание ученой степени д-ра пед. Наук: сп. 13.00.14 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Н. О. Яковлева. – Челябинск, 2003. – 48 с.

References

1. Akulenko Y.A. *Metodycheskye modely kak obyekty usvoeniya v protsesse metodycheskoi podgotovky budushcheho uchytelia matematyky profylnoi shkoly* [Methodical models as objects of mastering in the process of methodical preparation of the future teacher of mathematics of the profile school] / Y.A. Akulenko // Vektor nauky TNU. – 2013 - №1 (23). – S. 293 – 297.
2. Babanskyi Yu.K. *Problemy povysheniya effektivnosti pedahohycheskykh yssledovanyi* [Problems of improving the effectiveness of pedagogical research] / Yuryi Konstantynovych Babanskyi. – M., 1982. – 220 s.

3. Vishnikina L. *Pedahohichne modeliuвання yak zasib proektuvannya osvıtnıkh protsesiv* [Pedagogical modeling as a means of designing educational processes] / L. Vishnikina // *Imidzh suchasnoho pedahoha*. – 2008. – №7 – 8 (86 – 87). – S. 80–84.
4. Ivanova T. *Model pedahohichnoho menezhmentu vykladacha pedahohichnoho profilu* [The model of pedagogical management of the encyclopaedia of pedagogical profil] / T. Ivanova // *Estetyka i etyka pedahohichnoi dii: zb. nauk. prats.* – 2011. – Vyp. 2. – S. 82–90.
5. Kiasiarum S. O. *Modeliuвання zmistu navchalnoho materialu* [Modeling the content of the training material / C. O. Kyasarum] / S. O. Kiasiarum // *Pedahohichniy almanakh: zb. nauk. prats.* – 2008. – №3. – S. 49–54.
6. Kudynov S. Y. *Funktsyonalno-stylevoi podkhod v yssledovannyi samorealizatsyyi lychnosti* [Functional-style approach in the study of self-realization of personality] / S. Y. Kudynov // *Nauka. Obrazovanye. Praktyka: sb. materyalov rehyonalnoi mezhvuzovskoi nauch.-prakt.* – Ufa: Vostochnyyi unyversytet, 2007. – S. 37–41.
7. Lahuseva N. N. *Model tvorcheskoi samorealizatsyyi studentov vuza v uslovyyakh perekhoda k dvukhurovnevoi systeme obucheniya* [Model of creative self-realization of university students in conditions of transition to a two-tier system of education] / N. N. Lahuseva, L. H. Haharyna, K. A. Kadetova // *Myr obrazovaniya, obrazovanye v myre*. – 2009. – №3. – S. 124–127.
8. Matrosova Y.H. *Model poetapnoho formyrovaniya tekhnolohycheskoi komplektatsyyi u studentov tekhnolohov v protsesi prepodavaniya spetsyalnykh dystsyplin* [The model of the stage-by-stage formation of technological equipment for students of technologists in the process of teaching special disciplines] / Y.H. Matrosova // *Pedahohichniy almanakh: zb. nauk. prats.* – 2008 – №3. – S.124 – 132.
9. Mylynys O.A. *Proektyrovanye pedahohycheskoi systemy sub'ektno-oryentyrovanoho podkhoda k razvytiyu kulturyi tvorcheskoi samorealizatsyyi studentov-pedahohov* [Designing of the pedagogical system of the subject-orientated approach to the development of the culture of

- creative self-realization of students-teachers] / O. A. Mylynys // Sybyrskyi pedahohycheskyi zhurnal. – 2012. – № 2. – S. 79–85.
10. Teplytskyi I. O. *Elementy komp'uternoho modeliuvannia: navch. posib.* [Elements of computer modeling] / I.O. Teplytskyi – Kryvyi Rih: KDPU, 2010. – 264 s.
11. Chaplak Ya. V. *Formuvannia hotovnosti psykhologa-konsultanta do tvorchoi samorealizatsii v profesiinii diialnosti na osnovi osobystisno-akmeolohichnoho pidkhodu* [The form of preparedness of the psychologist-consultant to the creative self-actualization in the professionalism on the basis of an individual-acmeological approach] / Ya. V. Chaplak // *Sovremennye nauchnye yssledovaniya y unnovatsyy.* – Avhust 2011. – №4 [Электронны resurs]. URL: <http://web.snauka.ru/issues/2011/08/1514>.
12. Yakovleva N. O. *Pedahohycheskoe proektyrovanye unnovatsyonnykh system* [Pedagogical design of innovative systems]: avtoref. dyss. na soyskanye uchenoi stepeny d-ra ped. Nauk: sp 13.00.14 «Obshchaia pedahohyka, ystoriya pedahohyky y obrazovaniya» / N. O. Yakovleva. – Cheliabynsk, 2003. – 48 s.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Іващенко Андрій Володимирович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри документознавства ДВНЗ «*Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди*» вул. Сухомлинського 30, м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл., Україна, 08401
e-mail: socgum_phdpu@ukr.net

ДАНИЕ ОБ АВТОРЕ

Іващенко Андрей Владимирович, кандидат педагогических наук, доцент кафедры документоведения ГВУЗ «*Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды*» ул. Сухомлинского 30, г. Переяслав-Хмельницкий, Киевская обл., Украина, 08401
e-mail: socgum_phdpu@ukr.net

DATA ON AUTHOR

Ivashchenko Andriy V., Candidate of Pedagogical Sciences,
Assistant Professor of Document Science Department
*Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical
University*
30, Sukhomlynsky Str., Pereiaslav-Khmelnytskyi, Kyiv region,
Ukraine, 08401
e-mail: *socgum_phdpu@ukr.net*

УДК 378.011.3-051:94+340

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ І ПРАВОЗНАВСТВА В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Костенко О. О.

У статті розглянуто теоретичні підходи до проблеми формування правової компетентності майбутніх учителів історії та правознавства. За допомогою різних наукових підходів проаналізовано сутність понять «компетенція», «компетентність», «правова компетентність». Поняття «правова компетентність майбутніх вчителів історії та правознавства» розглядається як особистісно-професійна якість, що виявляється в здатності усвідомлення сутності права та системи професійно правових знань чинного законодавства; вміння ефективно використовувати набуті правові знання в професійній діяльності. Зазначено, що заклади вищої освіти під компетенцією майбутніх учителів історії та правознавства розуміють коло повноважень фахівця у сфері професійної діяльності, для успішного виконання якої він повинен володіти професійними знаннями й уміннями, а також мати особистісні якості, що сприятимуть результативності цієї діяльності.

Доведено, що до правових компетенцій майбутнього вчителя історії та правознавства належать: діагностико-прогностична, організаційно-управлінська, правовиховна, правозахисна.